
OCENE IN POROČILA

Marija Stanonik: *Slovenska narečna književnost*. Maribor: Slavistično društvo, 2007, 478 str.

Marija Stanonik je avtorica več knjig o slovstveni folkloristiki, in sicer *Slovstvena folklorja v domačem okolju* (1990, 1993), »*Na tleh leže slovenstva stebri stari*« (1993), *Od setve do žetve: interpretacija in konkordanca svetopisemskih motivov v slovenski slovstveni folklori* (1999), *Slovenska slovstvena folklorja* (1999), *Teoretični oris slovstvene folklore* (2001), *Slovstvena folkloristika: med jezikoslovjem in literarno vedo* (2004), *Hišna imena v Žireh* (2005), *Procesualnost slovstvene folklore: slovenska nesnovna kulturna dediščina* (2006). Avtorica, znanstvena svetnica na Inštitutu za slovensko narodopisje na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU, tudi predavateljica na ljubljanski (1995) in mariborski filozofski fakulteti (1998) na slovenistiki, je ustanoviteljica znanstvenega glasila *Slovstvena folklorja* in zbirke Kmečki glas, pri kateri izhajajo knjige z narečnimi pripovedmi (npr. Bojana Verdinek: *Lesene cokle: folklorne pripovedi iz Mežiške, Mislinjske in Šaleške doline*. Ljubljana: Kmečki glas, 2002). Marija Stanonik je avtorica številnih dodanih besedil

raznim monografijam ali literarnim delom.

V monografiji *Slovenska narečna književnost* se avtorica ukvarja z vprašanjem narečne književnosti, pri katerem sistematično prikaže dramatiko, poezijo (najobširnejši del) in prozo. Avtorica uvodoma pojasnjuje, da je delo prvi sistematični prikaz slovenske narečne književnosti, ki se opira na estetsko vrednotenje snovi, motivike, stilnih sredstev, percepcije.

Monografija *Slovenska narečna književnost* vsebuje tri večja poglavja (Slovenska narečna dramatika, Slovenska narečna poezija, Slovenska narečna proza), katerim sta dodani uvodna in sklepna avtoričina beseda. Obe dodani besedili sta še posebej dobrodošli predvsem zato, ker je delo precej obsežno in tako učinkujeta kot pomembni smernici pri branju obravnavanega dela.

V prvem poglavju *Slovenska narečna dramatika* avtorica obravnava tri besedila, in sicer delo *Izgubljeni sin* Andreja Šusterja Drabosnjaka (koroška narečna dramatika), beneškoslovensko

pastoralko *Naš božic in Štorje od Šešerjev an Tobink* Renata Podbersiča (goriška narečna dramatika). Marija Stanonik najprej analizira vsebinski del omenjenih besedil, zanima jo motivika, snovnost, poetika, funkcija idr. Zanimiv dodatek so razložene besede, ki se nahajajo v teh besedilih.

Kar bralca moti ne samo pri dramskem delu, temveč tudi pri ostalih dveh, je pretirano citiranje iz del narečnih ustvarjalcev, zlasti zato, ker jih avtorica uporablja pri vsebinski analizi, kjer bi bili dovolj povzetki. Pri dramatici Marija Stanonik izpusti nekaj koroških dramskih besedil, saj se ustavi samo pri Andreju Šusterju Drabosnjaku. Tako bi avtorica svoji raziskavi lahko dodala še deli Mitje Šipka *Fužina, delavska drama v šestih slikah* (1980) in Ivanke Hergold *Suha leta* (1976), v katerih je narečje prisotno zlasti v izbiri besed.

Izjemno obsežno je drugo poglavje z naslovom *Slovenska narečna poezija*. Marija Stanonik se uvodoma naslanja na Ivana Slamniga in sklicujoč nanj razpravlja o *pesmi*. V nadaljevanju problematizira pojem narečna poezija, ki da pomeni vmesni element med slovstveno folkloro in literaturo, vezni člen med njima; avtorica povzema tudi druge avtorje, ki so se ukvarjali s tem področjem (Igor Grdina, Zmaga Kumer, Marko Terseglav, Pavle Merku, Vilko Novak itd.), pri čemer piše tudi o pomenu nekaterih dognanj za narečno književnost (Igorja Grdine, Martine Orožen in Jožeta Pogačnika). V tem delu predstavi tudi zemljepisno in zgodovinsko razsežnost ter motiviko. Poglavje *Sodobna slovenska narečna poezija* obravnava vprašanje motivacije za narečno pesnjenje,

njegovi recepciji in vprašanju njegove umestitve v navpični klasifikaciji besedne umetnosti. Marija Stanonik izhaja iz motivov, ki se pojavljajo v narečnem pesnjenju (jezik, pesem, vino, lokalpatriotizem, etnološke, folklorne teme), pri tem pa pri vsakem predstavi nekatere avtorje. Tako na primer pri jezikovnem sklopu omenja Floro Rauter, predstavnico koroških Slovencev, ki piše v slovenščini (v narečju) in tudi v nemščini, pri pesemskem pa Ernesta Kočivnika, ki pozna motiv zavisti zaradi pesnjenja, in seveda druge avtorje. Pri ljubezenskem sklopu in sklopu o smrti avtorica omeni na primer Mladena Babiča, pri katerem je smrt osrednji motiv ustvarjanja. Zanimiva je pesnica Neda Štok-Vojska, ki piše o novih nasadih trt, pri čemer avtorica monografije piše o pomembnosti pesničinega ustvarjanja, namreč o narečni vinogradniški terminologiji. Zelo natančen je pregled etnoloških tem; avtorica v pesmih najde oblačilno kulturo (Frančišek Ferencek, Neda Štok-Vojska), praznike (Neda Štok-Vojska, Frančišek Ferencek, Danila Tuljak-Bandi), opravljanje (Neda Štok-Vojska), kmečko delo (Neda Štok-Vojska, Danila Tuljak-Bandi) idr. Tudi motivika koroških pesnikov na Slovenskem, ki sicer ne pišejo v narečju, ampak so narečne besede prisotne samo tu in tam, je podobna. Razvrstili smo jih na naslednje motivne sklope: motiv smrti (umiranja, bolezn, minevanja, odhoda), motiv samote, osamljenosti, motiv upanja, motiv življenja. Nekateri pesmi smo poimenovali po vrsti (ljubezenske, priložnostne, domoljubne/domovinske, razpoloženske, otroške, spominske). V tem poglavju se avtorica posveti tudi vprašanju recepcije in definicije.

Poglavje *Sodobna slovenska narečna književnost* avtorica zaključi s sklepom, v katerem zapiše nekatere ugotovitve, povezane s to problematiko. Avtorica nato prehaja na prekmursko narečno poezijo, ki jo predstavlja Vilko Novak, dolgoletni predstojnik Oddelka za etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, z delom *Zbogom, življenje*. Morda bi v tem delu bila dobrodošla predstavitev Lainščkove narečne poezije. Predstavnik koroške narečne poezije sta Milka Hartman in Andrej Kokot. Avtorica monografije omeni, da je prvi pisal »rajme« na tem območju Andrej Šuster Drabosnjak, nato natančno razčlenjuje pesništvo Milke Hartman, ki je nekaj svojih pesmi uglasbila. Tudi pesmi Andreja Kokota so natančno predstavljene, predvsem z vsebinskega vidika. V sklepnem delu Marija Stanonik vrednoti pesmi in zapiše, da je moč pesmi Milke Hartman v fabulah in dialogih, kar jih uvršča v objektivno poezijo. Na podoben način je predstavljeno pesništvo Viljema Černa, predstavnika Terske doline. Ob njegovi poeziji avtorica strne večje motivne sklope, to so krajina, izseljenstvo in religioznost, solze, motiv besede, življenje (zadnje tri avtorica uvršča v nezavedno motiviko, prve tri pa v zavedno). Tudi ta del vsebuje sklepno besedo, pri čemer avtorica povzame zapisano. Sledi rezijanska narečna poezija s predstavnico Silvano Paletti. Bralec izve, da je predhodno o njej veliko pisal Milko Matičetov. Palettijeva pesniška zbirka je trijezična, in sicer rezijanska z naslovom *Rozajanski serčni romonenj*, italijanska in tudi slovenska (*Rezijanska srčna govorica*). Pri pesnici se pojavljajo motivi glasu, rožic v naravi, smrti ipd. Tudi to pesnico spoznamo predvsem po vsebinski

plati. Avtorica nadaljuje s pesništvom tržaškega pesnika Aleksandra Furlana, pri katerem je zanimivo to, da je najprej pesnil v knjižnem jeziku. Posebnost njegovega pesnjenja se kaže v opisih narodne noše, ki so po avtoričinem mnenju vredni etnološke pozornosti. Za pesem *Uöd tete Francke* pa Marija Stanonik meni, da bi morala priti v slovensko literarno zgodovino; med drugim avtorica motiv primerja s Cankarjevo materjo. O Furlanovi poeziji v celoti meni, da je zrela poezija.

Zlatko Pochobradsky je predstavnik Gorskega Kotarja; avtorica se navezuje na pet njegovih pesniških zbirk, pri čemer se posebej ustavlja pri razmerju knjižni jezik: narečje. Zlatko Pochobradsky pa na območju Gorskega Kotarja ni začel prvi s pisanjem v narečju; to je bil Ivan Kovačič-Goran. Druga pomembna avtorica tega območja je Zdenka Svetličič: v njeni pesmi *Škrpet* je namreč mogoče prepoznati posebnosti idrijskega, cerkljanskega in žirovskega narečja. Pri pesniku Pochobradskem se Marija Stanonik ustavi pri analizi besedja, jezikovnih zakonitostih, nato pa natančno predstavi motiviko (voda, rodna gruda, zgodovina, beseda, roke, mati idr.). Predstavnik pesništva Poljanske doline je Janez Ramoveš, ki ustvarja pod psevdonimom Ivan Čankar. Izdal je štiri pesniške zbirke. Njegove pesmi so osebnoizpovedne, ljubezenske, pa tudi s socialno motiviko. Poseben avtor je Vinko Hrovatič, saj je napisal narečni ep z naslovom *Kaj se v Trbovljah godi*, ki vsebuje 26.542 verzov. Avtor rad idealizira preteklost, medtem ko je do sedanjosti kritičen. Zelo razgibana je njegova izseljenska motivika, naslanja se na socialno tematiko, tematizira

perkmandelca (bajno bitje), piše o družini, starih, smrti, vsakdanjem življenju, praznikih idr. Avtorica v delu opazi tudi folklorne obrazce (pozdrave, psovke, kletvice, frazeme, reke, pregovore), folklorne pesmi in tudi pripovedi (povedke, pravljice, šaljivke). Zares obsežno poglavje zaključí s sistemom vrednot, ki ga ima Vinko Hrovatič. Bolj pomembne so pesniške oblike, ki se pri njem pojavljajo (balade, soneti). Marija Stanonik se ustavi tudi pri stilnih sredstvih, za katere pri Hrovatiču velja zlasti uporaba frazemov, medtem ko je metaforika manj pogosta. Pomembna je medbesedilna analiza, pri čemer avtorica ugotavlja vpiv antike in slovenske literature (France Prešeren, Anton Martin Slomšek, Srečko Kosovel, Mile Klopčič, Ivan Minatti).

Sledi zadnje poglavje *Slovenska narečna proza*. Dobrodošel je avtoričin prispevek o uzaveščanju narečja kot estetske vrednote v slovenski prozi 20. stoletja. Avtorica namreč omenja, da so nekateri predstavniki socialnega realizma (Prežihov Voranc, Miško Kranjec, Ignac Koprivec, Ferdo Godina, Ciril Kosmač, Ivan Potrč) uveljavili obrobne pokrajine v slovenski literaturi; tudi oni so v literaturo vnašali narečne prvine. Danes je tak avtor Marjan Tomšič, pa tudi Feri Lainšček. Marija Stanonik nadaljuje s primorsko narečno prozo, katere predstavniki so Aldo Černigoj, Silvo Fatur in Neda Štok-Vojška. Avtorica zelo natančno analizira Černigojevo prozo, zlasti glasoslovje, besedoslovje, oblikoslovje, skladnjo in slovstveno folkloro. Avgust Černigoj je zbiralec starih narečnih besed, rekel. Avtorica monografije predstavi tudi prozo Silva

Faturja in Nede Štok-Vojška. V sklepu estetski naboj primorske narečne proze vidi v njeni sporočilnosti.

Sledi gorenjska narečna proza z avtorjem Jožem Bertoncljem, kateremu avtorica priznava, da je med prvimi, ki je v svoje pisanje začel vpletati narečne in žargonske sestavine. Pri koroški narečni prozi avtorica predstavi Janka Messnerja. Dobrodošel bi bil prispevek o koroških avtorjih na Slovenskem, ki v svoja besedila vnašajo narečne prvine, na primer Ivanka Hergold, Andrej Makuc, Matjaž Pikalo idr. Enako velja tudi za poezijo.

Jože Ftičar je predstavnik prekmurske narečne proze. V to literaturo je vstopil z romanom *Za napršnjek vedrine*, ki je pisan z otroške perspektive in vsebuje vaško življenje, drugo svetovno vojno, jezik, revolucijo, šolo, sožitje. Predstavniki porabske narečne proze je Francek Mukič; tudi njegovo prozo avtorica natančno analizira (predvsem vsebinsko). Pri njegovem pisanju se pojavlja folklorna motivika, ki ima sporočilno funkcijo in simbolni pomen (440). Zadnji del obsežnega poglavja je proza Gorskega Kotarja s predstavnikom Zlatkom Pochobradskym. Tudi v njegovem ustvarjanju avtorica opazi elemente slovstvene folklore.

Marija Stanonik obsežno monografijo zaključí s sklepnimi mislimi. Razmišlja o govorjenem jeziku in njegovem pomenu, opozarja na pomen narečjeslovja, piše o italijanskem narečnem ustvarjanju, v nadaljevanju se sprašuje, zakaj slovenski narečni pesniki ne pridejo v antologije, nadalje si zastavlja vprašanje o manjvrednosti narečij ipd. Nato avtorica priznava,

da je takšna sintetična obravnava slovenske narečne književnosti uvodni korak k nadaljnjim vprašanjem, ki zadevajo slovensko jezikoslovje. Piše tudi o nadaljevanju tovrstnega dela, ki bi še natančneje obdelal določene ravni, in sicer skladenjsko (ki je najslabše obdelana pri narečni književnosti), nato pa motiviko, poetiko, medbesedilnost, sociologijo literature. Avtorica opozarja tudi na to, da vseh del ni mogla uvrstiti v obravnavano monografijo, nato pa omenja še Domna Uršiča, ki piše narečne pesmi in jih predstavlja na literarnih večerih.

Monografija *Slovenska narečna književnost* prinaša novosti v naslednjih ozirih: predstavlja manj poznane avtorje

oz. avtorje, ki jih (najbrž) poznajo samo tisti, ki živijo v ustvarjalčevem okolju, združuje slovstveno folkloro z dialektologijo in poziva literarno vedo k obravnavi določenih del. Takšne obravnavne na Slovenskem še nismo imeli, zato je dobrodošla. Morda bi avtorica lahko manj pozornosti posvetila vsebinski analizi in namenila (še) več prostora slogovni idr. Z delom, kakršno je *Slovenska narečna književnost*, bo gotovo vzpodbudila raziskovalce k povsem samostojnim raziskavam, omejenim zgolj na določeno narečno skupino.

Janja Vollmaier
Radlje ob Dravi
janja_voll@yahoo.com

Marko Jesenšek (ur.): *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti (Zora 56), 2008. 367 str.

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru in Strokovni odbor Maksa Pleteršnika sta 11. in 12. septembra 2007 v Pišecah, rojstnem kraju Maksa Pleteršnika, organizirala dvodnevni znanstveni simpozij. Sodelovalo je 28 predavateljev, ki so nastopili s 25 referati. Ob tem je izšla znanstvena monografija *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*. Zbornik je bil predstavljen jeseni 2008 v Pišecah.

22 objavljenih prispevkov se nanaša na slovensko slovaropisje. Recenzenta knjige sta **Emil Tokarz** in **Vesna Mikolič**, urednik **Marko Jesenšek**. Čeprav v zborniku prispevki niso

razdeljeni na posamezne sklope, sem jih glede na obravnavane teme razdelila na šest zaključenih celot (določeni prispevki pokrivajo tudi več področij).

Prvi tematski sklop vrednoti nastanek in prednosti elektronske izdaje Pleteršnikovega *Slovensko-nemškega slovarja*. Nakazane so nadaljnje možnosti za prihodnost: spletne objave in večpredstavnost. Transliterirana izdaja slovarja omogoča uporabnikom dodatno strokovno uporabno vrednost in lažji ter hitrejši dostop do podatkov. To obravnava **Helena Dobrovoljc**. Pomembno spoznanje, ki ga njen prispevek prinaša, je, da bi bilo potrebno